

ŚWIATOWIT

ROCZNIK

POŚWIĘCONY ARCHEOLOGII PRZEDDZIEJOWEJ

I BADANIOM

pierwotnej kultury polskiej i słowiańskiej

WYDAWANY STARANIEM

ERAZMA MAJEWSKIEGO.

Tom I. — 1899.

(57 ilustracji w tekście i XI tablic).

WARSZAWA.

Skład Główny w Księgarni E. Wendego i S-ki, Krak.-Przedmieście № 9.

—
1899.

ŚWIATOWIT

ANNUAL OF THE INSTITUTE OF ARCHAEOLOGY
OF THE UNIVERSITY OF WARSAW

VOL. XIII–XIV (LIV–LV)
(2015–2016)

FASCICLE A/B

PREHISTORICAL AND MEDIEVAL
ARCHAEOLOGY.
ARCHAEOLOGY OF POLAND

MEDITERRANEAN
AND NON-EUROPEAN
ARCHAEOLOGY

WARSAW 2018

ŚWIATOWIT

ROCZNIK INSTYTUTU ARCHEOLOGII
UNIwersYTETU WARSZAWSKIEGO

TOM XIII–XIV (LIV–LV)
(2015–2016)

FASCYKUŁ A/B

ARCHEOLOGIA PRADZIEJOWA
I ŚREDNIOWIECZNA.
ARCHEOLOGIA POLSKI

ARCHEOLOGIA
ŚRÓDZIEMNOMORSKA
I POZAEUROPEJSKA

WARSZAWA 2018

Redaktor naczelny Wydawnictw Instytutu Archeologii UW: Krzysztof Jakubiak

ŚWIATOWIT
ROCZNIK INSTYTUTU ARCHEOLOGII UNIwersYTETU WARSZAWSKIEGO

Redaktorzy: Dariusz Błaszczuk (d.blaszczuk@uw.edu.pl),
Jerzy Żelazowski (j.r.zelazowski@uw.edu.pl)

Rada redakcyjna:

Włodzimierz Godlewski (Przewodniczący)
Elżbieta Jastrzębowska
Joanna Kalaga
Wojciech Nowakowski
Tadeusz Sarnowski
Tomasz Scholl
Karol Szymczak

Recenzenci tomu:

Zdzisław Bełka, Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu
Joanna Kalaga, Uniwersytet Warszawski
Piotr Kittel, Uniwersytet Łódzki
Henryk Kobryń, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
Jerzy Libera, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
Andrzej Michałowski, Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu
Michał Pawleta, Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu
Jan Schuster, Uniwersytet Łódzki

All rights reserved

© 2018 Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego

ISSN 0082-044X

Projekt okładki, opracowanie graficzne i skład: Jan Żabko-Potopowicz
Druk:

Adres redakcji: Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego,
Krakowskie Przedmieście 26/28, 00-927 Warszawa

Spis treści

Contents

Fascykuł A/B

ARCHEOLOGIA PRADZIEJOWA I ŚREDNIOWIECZNA. ARCHEOLOGIA POLSKI
ARCHEOLOGIA ŚRÓDZIEMNOMORSKA I POZAEUROPEJSKA

Fascicle A/B

PREHISTORICAL AND MEDIEVAL ARCHAEOLOGY. ARCHAEOLOGY OF POLAND
MEDITERRANEAN AND NON-EUROPEAN ARCHAEOLOGY

OD REDAKCJI.....9

Studia i materiały

Katarzyna Januszek, Katarzyna Pyżewicz

KRZEMIENNE NARZĘDZIA SZLIFOWANE Z PÓŹNEGO NEOLITU
– MIĘDZY FORMĄ A FUNKCJĄ13
Late Neolithic polished flint tools – between form and function27

Sylwia Domaradzka, Bartosz Józwiak, Michał Przedziecki

MATERIAŁY Z EPOKI KAMIENIA I WCZESNEJ EPOKI BRĄZU ZE STANOWISKA 2
W WOŹNEJWSI, GM. RAJGRÓD, WOJ. PODLASKIE Z BADAŃ W LATACH 2015–201629
Stone Age and Early Bronze Age archaeological material from the site 2 in Woźnawieś,
Rajgród commune, Podlaskie voivodship, from the excavations in 2015 and 201646

Agata Trzop-Szczypiorska, Radosław Karasiewicz-Szczypiorski

DOMY ZE STANOWISK KULTURY PRZEWORSKIEJ NA MAZOWSZU.
KILKA PRZYKŁADÓW Z NIEPUBLIKOWANYCH BADAŃ47
Houses from sites of the Przeworsk Culture in Masovia. A few examples from unpublished research70

Agata Chilińska-Früboes, Bartosz Kontny

PO JANTAR! RZYMSKI TROP W DALEKIM KRAJU ALBO RAZ JESZCZE
O ZNALEZISKACH Z DAWNEGO *ILISCHKEN*73
Go for amber! Roman trace in a distant land or once more about old finds from former *Ilischken*105

Dominik Chudzik

WYBRANE ASPEKTY WCZESNOŚREDNIOWIECZNEGO OSADNICTWA RÓWNINY ŁUKOWSKIEJ I WYSOCZYNY SIEDLECKIEJ.....	107
Selected Aspects of Early Medieval Settlement in the Łuków Plain and the Siedlce Upland	131

Dariusz Błaszczuk

POCHODZENIE I DIETA MĘŻCZYZNY POCHOWANEGO W GROBIE D162 Z CMENTARZYSKA W BODZIA W ŚWIETLE BADAŃ IZOTOPOWYCH.....	133
The provenance and diet of a man buried in the grave D162 from the cemetery in Bodzia in the light of isotopic analyses	155

Joanna Piątkowska-Malecka

ZWIERZĘCE SZCZĄTKI KOSTNE Z TERENU ŚREDNIOWIECZNEJ OSADY W SURAŻU, STAN. 7/125, GM. <i>LOCO</i> , POW. BIAŁOSTOCKI, WOJ. PODLASKIE	159
Animal skeletal remains from the medieval settlement in Suraż, site 7/125, Suraż commune, Białystok district, Podlaskie voivodship	174

Marta Osypińska, Joanna Piątkowska-Malecka

ZWIERZĘTA W ZAGRODACH NA TERENIE OSADY LUDNOŚCI KULTURY CERAMIKI WSTĘGOWEJ RYTEJ W LUDWINOWIE (STAN. 7, AUT. 112), GMINA I POWIAT WŁOCŁAWEK	175
Homestead Animals in Linear Pottery Culture Settlement in Ludwinów (Site 7, Aut 112), Włocławek Commune and District	193

Sławomir Wadył, Marek Krąpiec

DENDROCHRONOLOGIA O DATOWANIU WCZESNOŚREDNIOWIECZNEGO GRODZISKA W WĘGIELSZTYNIE, GM. WĘGORZEWO	195
Dendrochronology on the dating of an early medieval settlement in Węgielsztyn, Węgorzewo commune	203

Agnieszka Olech

SYSTEM OCHRONY I PRZECHOWYWANIA ZABYTKÓW ARCHEOLOGICZNYCH NA SŁOWACJI.....	205
System for Protection and Storage of Archaeological Collections in Slovakia.....	212

Kronika wykopalisk

Michał Przedziecki, Elżbieta Ciepiewska

RYDNO – STANOWISKO NOWY MŁYN, WYKOP I/2015, WOJ. ŚWIĘTOKRZYSKIE. BADANIA W ROKU 2015	215
Rydno – Site: Nowy Młyn, Cut I/2015, Świętokrzyskie voivodship. The excavations in 2015	218

Paweł Szymański

- CZERWONY DWÓR, STAN. XXI, WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE. BADANIA W ROKU 2015221
Czerwony Dwór, site XXI, Warmińsko-Mazurskie voivodship. The excavations in 2015.....226

Artur Brzóska, Piotr Prejs

- BADANIA NIEINWAZYJNE DNA WISŁY NA ODCINKU MOSTU ŚWIĘTOKRZYSKIEGO
DO MOSTU GDAŃSKIEGO, WARSZAWA, WOJ. MAZOWIECKIE,
BADANIA W LATACH 2015–2016 227
Non-invasive Survey of the Bottom of the Vistula River Between the Świętokrzyski Bridge
and the Gdański Bridge, Warsaw, Mazowieckie Voivodship, in the Years 2015 and 2016 230

Ewa Marczak-Łukasiewicz

- TRUSZKI-ZALESIE, STANOWISKO 1 „OKOP” I STANOWISKO 3 „SIEDLIKO”,
WOJ. PODLASKIE. BADANIA WYKOPALISKOWE W LATACH 2013, 2015 I 2016 231
Trzuski-Zalesie, Site 1 (‘Okop’) and Site 3 (‘Siedliko’), Podlaskie voivodship.
Excavations in 2013, 2015, and 2016..... 233

Magdalena Natuniewicz-Sekuła

- WEKLICE, STAN. 7, POW. ELBLĄSKI, WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE.
BADANIA W LATACH 2015–2016 235
Weklice, Site 7, Elbląg district, Warmińsko-Mazurskie voivodship. The excavations in 2015–2016 240

Michał Starski

- PUCK, UL. 1 MAJA 3, DZ. 168, BADANIA W LATACH 2014–2015 241
Puck, 1 Maja Street no. 3, Plot 168. The excavations in 2014 and 2015 248

Michał Starski

- SKARSZEWY – RYNEK, GM. SKARSZEWY, WOJ. POMORSKIE, BADANIA W 2015 ROKU 249
Skarszewy – the market square, Skarszewy commune, Pomorskie voivodship. The excavations in 2015258

Sławomir Wadył

- PASYM, ST. 1, WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE. BADANIA W ROKU 2016 259
Pasym, site 1, Warmińsko-Mazurskie voivodship. The excavations in 2016 265

Sławomir Wadył, Jerzy Łapo

- PERŁY, ST. 1, WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE. BADANIA W ROKU 2016 267
Perły, site 1, Warmińsko-Mazurskie voivodship. The excavations in 2016 270

Witold Gumiński

- STANOWISKO TORFOWE ŁOWCÓW-ZBIERACZY Z EPOKI KAMIENIA.
SZCZEPANKI, STAN. 8, WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE. BADANIA W ROKU 2016 271
Szczepanki, site 8, Warmian-Masurian voivodship – a Stone Age peat-bog site of hunter-gatherers.
The excavations in 2016 278

Bartosz Kontny, Artur Brzoška, Anna Bucholc, Bartłomiej Kujda, Piotr Prejs

Z POWIETRZA, LĄDU I WODY. WSZECHSTRONNA WERYFIKACJA OSIEDLI NAWODNYCH MIKROREGIONU JEZIOR ORZYSZ I WYLEWY. BADANIA W ROKU 2016	279
From the air, land and water. A comprehensive verification of lake settlements of the microregion of the Orzysz and Wylewy lakes. The expedition in 2016.....	288

Andrzej Szela

BRUDNICE, ST. V, POW. ŻUROMIŃSKI. BADANIA WYKOPALISKOWE W SEZONIE 2015	289
Brudnice, site V, Żuromin district. The excavations in 2015	293

Andrzej Szela

BRUDNICE, ST. V, POW. ŻUROMIŃSKI. BADANIA WYKOPALISKOWE W SEZONIE 2016	295
Brudnice, site V, Żuromin district. The excavations in 2016	298

Roksana Chowaniec

PALAZZO ACREIDE, SICILY, ITALY. EXCAVATIONS IN 2015	299
Palazzolo Acreide, Sycylia, Włochy. Wykopaliska w 2015 r.	305

Rosa Lanteri, Marta Fituła

ANCIENT SETTLEMENTS IN THE TERRITORY OF NOTO (SYRACUSE PROVINCE): NEW DATA FROM THE GIOI AND NIURA DISTRICTS	307
Insedimenti Antichi nel Territorio di Noto (Provincia di Siracusa). Nuovi Dati Dalle Contrade "Gioi" e "Niura".	316
Ślady osadnictwa starożytnego terytorium Noto (prowincja Syrakuzy). Nowe znaleziska z „Contrada Gioi” i „Niura”	319

**Tadeusz Sarnowski, Agnieszka Tomas, Tomasz Dziurdzik,
Ludmiła A. Kovalevskaya, Emil Jęczmienowski, Piotr Zakrzewski**

NOVAE 2015. LEGIONARY DEFENCES AND EXTRAMURAL SETTLEMENT	321
Prace wykopaliskowe w Novae w 2015 r. Twierdzy legionowa i osiedle przyobozowe.	327

Martin Lemke

FIELDWORK AT NOVAE 2015	329
Wykopaliska w Novae w 2015 r.	335

Martin Lemke

FIELDWORK AT NOVAE 2016	337
Wykopaliska w Novae w 2016 r.	342

Martin Lemke

FIELDWORK AT RISAN 2015	343
Wykopaliska w Risan w 2015 r.	348

Martin Lemke

FIELDWORK AT RISAN 2016	349
Wykopaliska w Risan w 2016 r.	354

Tomasz Dziurdzik

LJUBŠKI ARCHAEOLOGICAL PROJECT: A ROMAN AND LATE ANTIQUE SETTLEMENT IN WESTERN HERZEGOVINA, 2015	355
Projekt archeologiczny Ljubuški (Ljubuški Archaeological Project) – osadnictwo okresu rzymskiego i późnoantycznego w zachodniej Hercegowinie, 2015 r.	363

Marcin Matera, Paweł Lech, Elżbieta Sroczyńska

TANAIS, RUSSIA. EXCAVATIONS IN THE 2015 SEASON	365
Tanais, Rosja. Wykopaliska w sezonie 2015	371

Marcin Matera, Paweł Lech, Elżbieta Sroczyńska

TANAIS, RUSSIA. EXCAVATIONS IN THE 2016 SEASON	373
Tanais, Rosja. Wykopaliska w sezonie 2016	380

Dmytro Nykonenko, Marcin Matera, Miron Bogacki, Wiesław Małkowski, Paweł Lech

KONSULOVSКОЕ HILLFORT, UKRAINE. NON-INVASIVE SURVEY IN 2015 SEASON	381
Grodzisko Konsułowskoje, Ukraina. Badania nieinwazyjne w sezonie 2015	388

Dmytro Nykonenko, Marcin Matera, Nadieżda Gawryluk, Paweł Lech

KONSULOVSКОЕ HILLFORT, UKRAINE. 2016 SEASON	389
Grodzisko Konsułowskoje, Ukraina. Badania w sezonie 2016	392

Barbara Kaim, Nazarij Buławka

THE SIXTH SEASON OF EXCAVATION AT GURUKLY DEPE, SOUTHERN TURKMENISTAN (2015)	393
Szósty sezon wykopalisk na stanowisku Gurukly Depe w południowym Turkmenistanie (2015)	388

Włodzimierz Godlewski

NAQLUN, EGYPT. EXCAVATIONS IN 2015	399
Naqlun, Egipt. Wykopaliska w 2015 r.	402

Dorota Dzierzbicka, Włodzimierz Godlewski

DONGOLA, SUDAN – SEASON 2015–2016	403
Dongola, Sudan – Sezon 2015–2016	412

Joanna Kalaga

RECENZJA: DARIUSZ BŁASZCZYK, DĄBRÓWKA STĘPNIOWSKA (RED.), *POCHÓWKI
W GROBACH KOMOROWYCH NA ZIEMIACH POLSKICH W OKRESIE WCZESNEGO
ŚREDNIOWIECZA*, ŚWIATOWIT, SUPPLEMENT SERIES P: PREHISTORY AND MIDDLE AGES,
VOL. XVIII, WARSZAWA 2016, 175 STRON, 93 ILUSTRACJE, 3 TABELE 415

MAGDALENA NATUNIEWICZ-SEKUŁA

WEKLICE, STAN. 7, POW. ELBLĄSKI, WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE. BADANIA W LATACH 2015–2016

Cmentarzysko w Weklicach (położone u podnóża Wysoczyzny Elbląskiej) – wpisane do rejestru zabytków pod numerem 72/A/85 – należy do największych badanych obecnie w Europie cmentarzysk birytualnych kultury wielbarskiej z okresu I–IV w. n.e. Stanowisko znane jest z przypadkowych odkryć dokonywanych już od lat 20. XIX w. Stacjonarne badania wykopaliskowe na cmentarzysku prowadzone są, z przerwami, od początku XX w. Pierwsze prace archeologiczne zostały podjęte w 1925 r., przez łotewskiego archeologa Feliksa Jakobsona (por. JACOBSON 1927), kolejne w latach 1984–1998, przez Instytut Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego pod kierownictwem Jerzego Okulicza-Kozaryna przy współpracy z Łucją Okulicz-Kozaryną. W okresie 2003–2016 kolejną kampanię podjął Instytut Archeologii i Etnologii PAN pod kierownictwem Magdaleny Natuniewicz-Sekuły.

Podsumowaniem obecnego stanu wiedzy na temat stanowiska jest I tom monografii cmentarzyska obejmującej lata badań 1984–2004, opublikowany w międzynarodowej serii *Monumenta Archaeologica Barbarica*, autorstwa Magdaleny Natuniewicz-Sekuły i Jerzego Okulicza-Kozaryna (por. NATUNIEWICZ-SEKUŁA, OKULICZ-KOZARYN 2011). Natomiast materiały z badań w latach 2005–2013 zostały opracowane w ramach projektu *Weklice, st. 7, gm. Elbląg. Cmentarzysko elit okresu wpływów rzymskich w centrum bursztynowego wybrzeża*, finansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki (nr 2013/11/D/HS3/02473) i aktualnie przygotowanego do druku.

Do roku 2016 na stanowisku odkryto 631 obiektów archeologicznych, z czego około 600 to groby szkieletowe i ciałopalne kultury wielbarskiej. Wyniki badań nie pozostawiają wątpliwości, że jest to niezwykle interesujące stanowisko dostarczające nowych antropologicznych i archeologicznych źródeł do rekonstrukcji fragmentu starożytności w tym rejonie przede wszystkim w kontekście obrządku pogrzebowego oraz odkrywanych tu zabytków. Pozyskany zbiór artefaktów stanowi blisko 4600 przedmiotów z metali kolorowych (w tym srebra i złota), szkła, gliny i bursztynu, wskazujących na intensywne kontakty mieszkającej tu ludności zarówno ze Skandynawią, jak i Cesarstwem Rzymskim oraz strefą nadczarnomorską. W efekcie ostatnich lat badań wykazano, że cmentarzysko rozciąga się zarówno na północ, południe oraz wschód, a rozpoznane archeologicznie w tej części stanowiska groby stanowią niezmiernie ważną wartość poznawczą i naukową z zakresu obrządku pogrzebowego oraz kultury materialnej użytkującej cmentarzysko ludności kultury wielbarskiej.

Badania w sezonach 2015 i 2016 były kontynuacją rozpoznania południowej części stanowiska oraz weryfikacją wybranych partii cmentarzyska badanych przez Jerzego Okulicza-Kozaryna w latach 90. XX wieku, co do których istniało przypuszczenie, że nie wszystkie obiekty znajdujące się pod zasypiskiem poprzednich wykopów archeologicznych zostały przebadane i całkowicie wyeksplorowane. Charakterystyczne dla badanego w omawianych sezonach obszaru było duże nagromadzenie grobów, niespodziewane w tym rejonie cmentarzyska, w szczególności pod zasypiskiem wykopów archeologicznych Okulicza-Kozaryna. Łącznie podczas dwóch sezonów badań przebadano powierzchnię 291 m² i odkryto 43 obiekty archeologiczne. Większość z nich stanowiły groby szkieletowe i ciałopalne (jamowe i popielnicowe) kultury wielbarskiej, starożytne wkopy rabunkowe niszczące wielbarskie groby oraz jeden pochówek z dwoma szkieletami o silnie zaburzonym układzie anatomicznym. Układ kości wskazuje, że zmarli zostali spętani (nogi i ręce związane) i w tej postaci złożeni do jamy grobowej. Grób nie posiadał żadnego wyposażenia i został odkryty w spągu warstwy nr 80 – datowanej na wczesne średniowiecze. Dlatego tak wstępnie należy datować ten pochówek.

Wszystkie odkryte groby kultury wielbarskiej mieszczą się w szerokich ramach chronologicznych użytkowania cmentarzyska od rozwiniętej fazy B2 do końca fazy C2 okresu wpływów rzymskich. Większość z nich wyposażona była w typowe zabytki kultury wielbarskiej (ozdoby

i części stroju), odnotowano także liczne trumny kłodo-
we oraz konstrukcje drewniane w jamach grobowych.
Zarejestrowano także nietypowe dla kultury wielbarskiej
układy szkieletu, jak grób 601 z fazy B2/C1, w której zmar-
ły pochowany został z głową skierowaną na południe.

Unikatowym odkryciem jest grób szkieletowy 605
– eksplorowany w sezonie 2015 (Ryc. 1). Umiejscowiony
był około 0,5 m pod zasypiskiem wykopu Jerzego Okulicza-
Kozaryna z roku 1991 i zlokalizowany około 0,5 m na
wschód od słynnego i bogato wyposażonego grobu 208 (por.
NATUNIEWICZ-SEKUŁA, OKULICZ-KOZARYN 2007; 2008;

2011: 65–67, tabl. LXXXIII – LXXXV). W jego wnętrzu
odkryto szkielet osobnika młodocianego (*juvenis*), położo-
ny na prawym boku z lekko podkurczonymi nogami oraz
bardzo bogate wyposażenie. W jego skład wchodziły m.in.
2 zapinki wykonane ze stopu miedzi (kabląki) i żelaza
(sprężyny i szpile), zdobione pozłacanymi tłoczonymi we
wzory geometryczne foliami typu 43 wg Oskara Almgrena
(1923); prowincjonalnorzymska zapinka tarczowata ze
stopu miedzi zdobiona czerwono-żółtą emalią typu III.48
wg Kurta Exnera (1941); srebrna zapinka kolankowata
V grupy, serii 9 wg Oskara Almgrena; komplet okuć pasa

Ryc. 1. Weklice, stan. 7, pow. elbląski. Grób 605 na poziomie wyróżnienia zabytków i szkieletu (fot. M. Natuniewicz-Sekuła).

Fig. 1. Weklice, Site 7, Elbląg district. Grave 605 at the level of the discovered finds and skeleton (photo by M. Natuniewicz-Sekuła).

Ryc. 2. Wekllice, stan. 7, pow. elbląski. Wybór zabytków z grobu 605: 1 – prowincjonalnorzymska zapinka tarczowata ze stopu miedzi zdobiona czerwono-żółtą emalią; 2 – srebrna zapinka kolankowata; 3 – wykonana ze stopu miedzi i żelaza zapinka zdobiona tłoczonymi pozłacanymi foliami; 4 – złoty wisiorek gruszkowaty zdobiony filigranem i granulacją; 5 – wykonane ze stopu miedzi okucie końca pasa; 6 – wykonana ze stopu miedzi dwudzielna sprzączka do pasa ze skuwką; 7–8 – tarczowate paciorki bursztynowe wykonane na tokarce (fot. D. Nachyła, M. Natuniewicz-Sekuła, J. Strobin).

Fig. 2. Wekllice, site 7, Elbląg district. Selection of finds from grave 605: 1 – copper alloy disc brooch with red-yellow enamel; 2 – silver knee brooch; 3 – copper alloy and iron brooch richly decorated with impressed gilded foils; 4 – gold pear-shaped pendant with filigree and granulation; 5 – copper alloy strap end; 6 – copper alloy bipartite belt buckle with a buckle plate; 7–8 – shield-shaped amber beads made on a lathe (photos by D. Nachyła, M. Natuniewicz-Sekuła, J. Strobin).

ze stopu miedzi – sprzączka typu G16 wg Renaty Madydy-Legutko (1987), okucie końca pasa typu 5, odmiana 1 wg Renaty Madydy-Legutko (2011); złoty wisiorek gruszkowaty zdobiony filigranem i granulacją; srebrna klamerka esowata typu C wg Andreea von Müllera C (1957); kolia paciorków: 16 szklanych, 35 bursztynowych szlifów ręczne-

go i wykonanych na tokarce; importy rzymskie – czerpak i cedzidło ze stopu miedzi typu 161 wg Hansa Jürgena Eggersa (1951); igła i szpila hakowa z tordowanym trzonkiem ze stopu miedzi oraz pozostałości drewnianej szkatułki (Ryc. 2:1–8). Wymienione wyposażenie pozwala datować ten grób na fazę B2/C1–C1a w chronologii interregionalnej.

Ryc. 3. Weklice, stan. 7, pow. elbląski. Grób 622 na poziomie wyróżnienia (fot. M. Natuniewicz-Sekuła).

Fig. 3. Weklice, site 7, Elbląg district. Grave 622 at the level of its discovery (photo by M. Natuniewicz-Sekuła).

Do wyjątkowych odkryć należy seria grobów o nieznanym do tej pory na cmentarzysku w Weklicach obrządku pogrzebowym (nry 622, 623). Są to pochówki ciałopalne jamowe (Ryc. 3–4). Charakteryzowały się one dużymi jamami o wymiarach około $2 \times 1,5$ m i głębokości do 1 m. Ich wypełnisko stanowiła zbita, jednolita warstwa spalin i węgle drzewne (głównie olsza, brzoza i grab). W grobach wystąpiły liczne silnie przepalone kości ludzkie, niecharakterystyczne fragmenty ceramiki (kultury wielbarskiej i o nieokreślonej do tej pory chronologii i przynależności kulturowej). Wśród zabytków wydzielonych, typowych dla kultury wielbarskiej odkryto przede wszystkim zapinki V, 8 serii (noszące ślady przepalenia) oraz fibule VI grupy Oskara Almgrena (nienoszące śladów przepalenia). Omawiane obiekty zarówno stratygraficznie, jak i chronologicznie należy wiązać z najmłodszymi pochówkami kultury wielbarskiej. Wstępnie należy je interpretować jako groby ciałopalne jamowe (z nieprzepalonym wyposaże-

niem), niszczące, czyli wkopane w starsze groby kultury wielbarskiej. Ze względu na fakt, że nie zostały one przebadane w całości, ponieważ odkryto je przy południowym profilu wykopu z sezonu 2016, ich przynależność kulturowa i chronologiczna musi na razie pozostać w sferze przypuszczeń.

W rezultacie, w sezonach 2015 i 2016, wciąż nie uchwycono południowej granicy cmentarzyska. Pozyskane materiały sprawiają, iż cmentarzysko jest obecnie największym badanym w Polsce i w Europie cmentarzyskiem gockim z okresu rzymskiego, a badania wykopaliskowe powinny być na stanowisku kontynuowane ze względu na niezwykle wysoką rangę poznawczą w skali europejskiej i światowej.

dr Magdalena Natuniewicz-Sekuła
Instytut Archeologii i Etnologii PAN, Warszawa
m_natuniewicz@yahoo.com

Ryc. 4. Weklice, stan. 7, pow. elbląski. Grób 623 na poziomie wyróżnienia (fot. M. Natuniewicz-Sekuła).

Fig. 4. Weklice, site 7, Elblag district. Grave 623 at the level of its discovery (photo by M. Natuniewicz-Sekuła).

Literatura

ALMGREN O.

1923 *Studien über nordeuropäische Fibelformen der ersten nachchristlichen Jahrhunderte mit Berücksichtigung der provinzialrömischen und südrussischen Formen*, Mannus-Bibliothek 32, Leipzig.

EGGERS H.J.

1951 *Der römische Import im Freien Germanien*, Atlas der Urgeschichte 1, Hamburg.

EXNER K.

1941 *Die provinzialrömischen Emailfibeln der Rheinlande*, „Bericht der Römisch-Germanischen Kommission“ 29 (1939), 31–121.

JACOBSON F.

1927 *Ein zerstörtes kaiserzeitliches Gräberfeld bei Wöklitz, Kr. Elbing*, „Elbinger Jahrbuch“ 5/6, 123–135.

MADYDA-LEGUTKO R.

1987 *Gürtelschnallen der Römischen Kaiserzeit und der frühen Völkerwanderungszeit im mitteleuropäischen Barbaricum*, B.A.R. International Series 360 (1986), Oxford.

2011 *Studia nad zróżnicowaniem metalowych części pasów w kulturze przeworskiej. Okucia końca pasa*, Kraków.

MÜLLER VON A.

1957 *Formenkreise der älteren römischen Kaiserzeit im Raum zwischen Havelseeplatte und Ostsee*, Berlin.

NATUNIEWICZ-SEKUŁA M., OKULICZ-KOZARYN J.

2007 *Wybrane groby z importami rzymskimi z cmentarzyska w Weklicach, pow. elbląski, stan. 7*, „Wiadomości Archeologiczne” LIX, 45–75.2008 *Two richly furnished graves with Roman imports from the cemetery at Weklice, site 7, Elbląg commune (Poland)*, „Germania” 86, 227–269.2011 *Weklice. A Cemetery of Wielbark Culture on the Eastern Margin of Vistula Delta (excavations 1984–2004)*, Monumenta Archaeologica Barbarica XVII, Warszawa.

MAGDALENA NATUNIEWICZ-SEKUŁA

WEKLICE, SITE 7, ELBLĄG DISTRICT, WARMIŃSKO-MAZURSKIE VOIVODSHIP. THE EXCAVATIONS IN 2015–2016

The cemetery in Weklice located at the foot of the Elbląg Heights, listed in the Register of Monuments under the number of 72/A/85, belongs to the largest biritual burial ground of the Wielbark Culture from the period between the 1st and the 4th century AD. The excavation seasons 2015 and 2016 were continued previous works aimed at exploring the southern part of the site. During the two seasons of research, an area of 291 m² was explored which led to discovery of 43 archaeological features. Most of them were inhumation and cremation burials (pits and urns) of the Wielbark Culture.

A unique discovery is an inhumation burial no. 605 – explored in the 2015 season (Fig. 1). In this case, a skeleton of *juvenis* (lying on the right side with flexed legs) and a very rich set of grave goods were discovered. It included, among others, 2 brooches with bows made of a copper alloy with springs, and iron pins of the Almgren 43 type richly decorated with impressed silvered foils; a copper alloy disc brooch with red-yellow enamel – similar to the Exner III.48 type – imported from Roman provinces; silver knee brooch of the Almgren type (Group V, Series 9); a set of belt fittings – copper alloy belt buckle of the G16 type according to Madyda-Legutko, a copper alloy strap end of the Type 5 according to Madyda-Legutko, Form 1; a gold pear-shaped pendant with filigree and granulation; a silver S shape clasp of the von Müller C type; a necklace of beads: 16 glass and 35 amber; Roman imports

– a copper alloy ladle and strainer of the Eggers 161 type; a copper alloy needle and hooked pin with twisted shaft, and remains of a wooden casket (Fig. 2:1–8). These artefacts date this grave to the Phase B2/C1 – C1a according to the interregional chronology.

Exceptional discoveries include a series of burials performed according to a funeral rite previously unknown in Weklice (nos. 622 and 623). These are cremation burials (Fig. 3–4) characterized by large pits (dimensions ca. 2.0 × 1.5 m) and depths of up to 1.0 m, filled with a firm homogeneous layer of burnt matter and charcoal (mainly alder, birch, and hornbeam) with numerous burned human bones, fragments of pottery (some of the Wielbark Culture and others of so far unspecified chronology and cultural affiliation) and a few finds – typical for the Wielbark Culture. Both stratigraphy and chronology of these burials should be connected to the youngest burials of the Wielbark Culture. As for now, they should be interpreted as cremation burials which destroyed or were dug into earlier Wielbark Culture burials. As they have not been fully excavated yet, being discovered in the southern profile of a trench from the 2016 season, their cultural and chronological affiliation has to remain tentative at the moment.

Translated by Magdalena Natuniewicz-Sekuła